

Hållbarhetsbokslut 2024

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	2
Inledning	4
Hållbarhetsutmaningar	4
Uppdrag från förra årets hållbarhetsboksut	7
Hållbarhetsrapportering för företag, CSRD.....	8
Hälsa och välbefinnande	9
Arbete för minskad psykisk ohälsa	9
Tillgängliga anläggningar	10
Stöd till föreningslivet för att möta samhällsutmaningar	11
God utbildning för alla	12
Likvärdiga förutsättningar för lärande.....	12
Tillgänglig lärmiljö i fokus.....	14
Skolnärvaro – en prioriterad fråga	15
Jämställdhet	16
Jämställdhetsintegrering i verksamhetsberättelser	16
Pilotprojekt kring våld i nära relation	17
Förutsättningar för förtroendevalda kvinnor och män	18
Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt	20
Näringsidkare på landsbygden.....	20
Socialt hållbar upphandling.....	21
Utrikes födda kvinnor på arbetsmarknaden.....	21
Förekomst av trakasserier	22
Minskad ojämlikhet	24
Förebyggande arbete mot bedrägerier	24
Hållbara städer och samhällen	27
Tillgänglig stadsmiljö	27
Utformningen av kommunens mötesplatser.....	28
Klimat och energi	30
Kommunens klimatpåverkan	30
Nyttjande av naturresurser.....	34
Värdesättande av naturens resurser	34
Rent vatten.....	35

Bevara och utveckla resilienta ekosystem.....	36
Hantera invasiva arter	36
Hållbar konsumtion och produktion.....	38
Delningsekonomi	39
Kemikalier.....	40
Livsmedel.....	41
Inkluderande samhällen	42
Brottsförebyggande arbete och våldsprevention i samverkan.....	42
Internationalisering	44

Inledning

I samband med antaget av *Program för hållbarhet i Jönköpings kommun* hösten 2022 beslutades att ett årligt hållbarhetsbokslut ska tas fram. Detta är det tredje hållbarhetsbokslutet i ordningen.

I årets bokslut beskrivs de hållbarhetsutmaningar som kommunen står inför, uppdrag från bokslutet 2023 samt information om kommunens arbete med CSRD. Därefter sker en uppföljning av arbetet med hållbarhet utifrån de tio programområden som finns i hållbarhetsprogrammet.

Underlaget för bokslutet består av insamlad information från förvaltningar och bolag, förstärkt med relevant statistik i vissa delar. Nämndernas verksamhetsberättelser, verksamhetsplaner och kvalitetsrapporter har också utgjort underlag för hållbarhetsbokslutet.

Av de 184 prioriterade hållbarhetsmål som anges i *Program för hållbarhet i Jönköpings kommun* har ett urval gjorts inför sammanställning av hållbarhetsbokslut 2024. Urvalet har dels baserats på vilka mål som följts upp i tidigare bokslut, dels vilka mål som i stället kan redovisas i Jönköpings kommuns webbaserade *Hållbarometer* <https://jonkoping.hallbarometern.se/>.

Eftersom all statistik och uppföljning ännu inte är komplett vid bokslutets sammanställning, sker en löpande uppdatering av Jönköpings kommuns hållbarhetsarbete i *Hållbarometern* under våren. Bokslutet och *Hållbarometern* fungerar som två centrala delar som tillsammans kompletterar varandra och ger en bild av hållbarheten i kommunen.

Hållbarhetsutmaningar

Under 2024 fick stadskontorets hållbarhetsenhet i uppdrag av förvaltningschefsgruppen att analysera nämndernas verksamhetsberättelser, verksamhetsplaner och kvalitetsrapporter. Dels för att se om kommunen tillsammans når uppsatta mål i *Program för hållbarhet i Jönköpings kommun*, dels för att se vilka stora utmaningar kommunen står inför de närmsta åren. Analysen är uppdelad utifrån miljömässig och social hållbarhet.

Miljömässig hållbarhet

När det gäller den miljömässiga hållbarheten, ser hållbarhetsenheten fem stora utmaningar för kommunorganisationen.

Hållbar nybyggnation

För att minska klimatpåverkan från produktion och reinvestering, behöver kommunen bland annat se över den egna lokalanvändningen och öka nyttjandegraden i befintliga byggnader. Om behov av nyinvesteringar finns, ska dessa även ta hänsyn till klimatpåverkan, inte bara ekonomiska aspekter.

Energieffektivisering

Genom att fortsätta arbetet med energieffektivisering kan kommunen både spara pengar och minska påverkan på miljö och klimat. Det gäller primärt tekniska kontoret som fastighetsförvaltare, men också samtliga verksamheter i att minska onödig elanvändning.

Livsmedel

Klimatpåverkan kopplad till inköpt livsmedel utgör mer än en femtedel av kommunens totala utsläpp enligt det årliga klimatbokslutet. Här behöver arbetet ytterligare intensifieras, med att minska klimatpåverkan från råvarorna samt att minska matsvinnet i kommunorganisationen. Särskilt viktigt är att det sker inom verksamheter där det lagas och serveras en större mängd mat, som skolan och äldreomsorgen.

Hållbara inköp

Kommunen behöver jobba med tydligare inköpsstyrning, både genom att ifrågasätta konsumtionsbehov, snäva av produktutbud och öka den cirkulära ekonomin. En ny inköpsrutin är på gång som ett svar på detta, liksom ett arbete för att stärka cirkularitet kopplat till möbler, textil, IT-utrustning och byggmateriel.

Kemikaliefrågan är fortsatt viktig och kommunen behöver ha ett ökat fokus på inventering av kemikalier och utfasning av farliga kemikalier, både för naturmiljön och medarbetares arbetsmiljö.

Grönska i tätorten

Naturen är i många fall lösningen på flera hållbarhetsutmaningar.

Grönska kan sänka koldioxidnivåer, minska partikelhalter i luften och buffra naturkatastrofer som värmeböljor och översvämningar. Jönköping

som kommun har stora naturtillgångar, men i centrala delarna av tätorten ligger andelen grönska under rekommenderande nivåer.

Jönköping är en expansiv kommun som behöver se naturen som en resurs och på ett tydligare sätt anpassa exploateringar till naturgivna förutsättningar och inte tvärt om.

Luftkvaliteten i centrala Jönköping har fortsatt tidvis höga partikelnivåer. Värdena är så pass höga att kommunen kommer att få svårt att klara de skärpta gränsvärdena¹ som gäller från 2030. En förebyggande luftkvalitetsstrategi är under framtagande och konkreta åtgärder kommer att behöva genomföras.

Social hållbarhet

Social hållbarhet berör alla förvaltningar. Att integrera social hållbarhet innebär att tydligt identifiera och analysera de förutsättningar och behov som finns hos de grupper och individer som påverkas av kommunens verksamheter. *Vilka är slutanvändarna? Hur ser deras behov och förutsättningar ut?* Genom att ställa dessa frågor kan kommunens insatser utformas för att möta kommuninvånarnas krav och behov och därmed skapa hållbara lösningar som inkluderar alla.

Statistiskt underlag

Alla förvaltningar behöver stärka sitt arbete med statistik, där grunden är könsuppdelad data. Utöver detta är det viktigt att komplettera med fler variabler för att få en bredare och mer nyanserad förståelse av beslutens konsekvenser för olika grupper. Eftersom det finns en avsaknad av heltäckande statistik utifrån diskrimineringsgrunderna är det av vikt att efterfråga olika målgruppers egna erfarenheter. Könsuppdelad statistik kan användas för att främja både jämställdhet och universell utformning.

¹ Direktiv (2024/2881) om luftkvalité och renare luft i Europa

Rätt från början

Universell utformning säkerställer att allt från information till fysiska miljöer är utformade för personer med olika funktionsförmågor och mänskliga variationer. Detta bidrar till att tjänster och lokaler blir både rättvisa och tillgängliga för alla.

- Externt innebär det att säkerställa att kommunens tjänster är utformade så att alla invånare, oavsett kön, kan använda dem.
- Internt handlar det om att skapa en inkluderande arbetsmiljö med lika möjligheter för alla medarbetare utan risk för diskriminering.

Regelbunden uppföljning av detta arbete är avgörande för att säkra framsteg.

Hållbarhet i det ordinarie arbetet

Förvaltningarna har ett gemensamt ansvar att integrera flera hållbarhetsperspektiv i planering, genomförande och uppföljning. Även om perspektiven inte alltid är tydliga från början, är det viktigt att skapa rutiner och träna på att tillämpa dem i alla delar av verksamheten. Detta bidrar till mer inkluderande och rättvisa beslut som stärker kommunens möjligheter att möta invånarnas behov.

Uppdrag från förra årets hållbarhetsboks slut

I samband med att *Hållbarhetsboks slut 2023* godkändes av kommunfullmäktige (Ks/2024:160) gavs:

- Kommunstyrelsen i uppdrag att ta fram en policy för arbetet med nationella minoriteter. Syftet är att ersätta nuvarande riktlinjer om nationella minoriteter och att policyn ska utgöra kommunens mål och riktlinjer för det minoritetspolitiska arbetet i enlighet med lagen (2009:724) om minoriteter och minoritetsspråk. Policyn förväntas vara klar under 2025.
- Stadsdirektören i uppdrag att revidera kommunens rutin för inköp och upphandling. Rutinen har reviderats och ett tydligare fokus på konsumtion har lagts till. I rutinen har upphandlingsavdelningens och övriga verksamheternas ansvar förtydligats. Detta för att öka förståelsen för att minska kommunens miljömässiga avtryck och stärka det cirkulära arbetet.

Hållbarhetsrapportering för företag, CSRD

EU:s direktiv för hållbarhetsrapportering CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive), syftar till att reglera hur företag rapporterar sitt hållbarhetsarbete. Tanken är att direktivet ska öka kunskapen och transparensen kring den påverkan på hållbarhet som ett företags verksamhet har. Processen med CSRD påbörjades av de kommunala bolagen under 2024. Arbetet har bestått av att göra en dubbel väsentlighetsanalys² samt att se över bolagens nuläge i förhållande till de ökade krav på hållbarhetsarbete som EU-direktivet ställer.

Arbetet har, utöver att starta CSRD-processen, lett till att samarbetet mellan de kommunala bolagen och förvaltningarna har stärkts. Likaså har kompetensen i hållbarhetsfrågor höjts.

En utmaning är att hitta en lagom nivå för CSRD-rapportering och arbeta resurseffektivt så att hållbarhetsarbetet kan fortsätta att utvecklas.

² Att undersöka både hur bolaget påverkar omgivningen och också hur omgivande faktorer kan innebära en risk eller möjlighet för bolagets utveckling framåt.

Hälsa och välbefinnande

Agenda 2030-mål 2 och 3

Arbete för minskad psykisk ohälsa

→ **Prioriterat hållbarhetsmål 4:** Kommunen ska arbeta för att minska den psykiska ohälsan hos invånarna. Särskilt fokus riktas mot grupperna flickor/kvinnor, HBTQI-personer samt personer som är långtidssjukskrivna.

Sommaröppet på Brunnen

Mötesplatsen Brunnen riktar sig till ungdomar i åldern 16 till 25 år, med särskild verksamhet för HBTQI+ ungdomar mellan 13 och 25 år på torsdagar. Tidigare år har Brunnen varit stängd nästan hela sommaren, men tack vare statliga medel kunde verksamheten hållas öppen under större delen av sommaren 2024.

Ungdomarna uppskattade att det fanns en trygg miljö där de kunde vara sig själva och känna sig accepterade. Brunnen ger en möjlighet att träffa nya och gamla vänner och många ska skapat nära vänskapsband genom mötesplatsen.

Ungdomarnas egna ord om varför Brunnen bör ha sommaröppet:

"Det kan vara svårt för ungdomar att komma ut under sommarlovet och Brunnen ger en möjlighet till det."

"Så att man har någonstans att hänga i stället för att vara i centrum eller andra platser där saker kan ske utan att vuxna finns runt som kan stoppa onödiga situationer."

"Vissa har inget att göra under sommarveckorna. En plats att mötas och hänga kan behövas för att undvika att de sitter hemma hela lovet."

GOGRL

I enkätundersökningen *Ung Livsstil* har flickor skattat sin hälsa sämre än vid tidigare mätningar. Med anledning av det har kultur- och fritidsnämnden gett kultur- och fritidsförvaltningen i uppdrag att ta fram en aktivitetsplan med förslag på aktiviteter som kan bidra till att stärka flickors psykiska hälsa. Som en del av aktivitetsplanen har kultur- och fritidsförvaltningen under 2024 genomfört ett flertal evenemang som riktat sig endast till personer som identifierar sig som flickor. Evenemangen har gått under namnet GOGRL och har genomförts på olika platser och med olika teman, till exempel dans, bad, träning, bok, skrivning, litteratur, film, gaming och motor. Sammanlagt har cirka 1 500 tjejer deltagit i de olika evenemangen.

Tillgängliga anläggningar

→ **Prioriterat hållbarhetsmål 10:** Kommunen ska aktivt arbeta för att det ska finnas anläggningar tillgängliga för grupper med särskilda behov, eller där det finns ett lägre deltagande i kultur- och fritidsaktiviteter. Barn som lever i hushåll med låg ekonomisk standard ska särskilt prioriteras.

Kultur- och fritidsförvaltningen har i samverkan med lokalt föreningsliv och genom ett arvsfondsprojekt skapat Sveriges första godkända plan för

blindfotboll på Samset. Planen är skapad utifrån metoden universell utformning.

Kultur- och fritidsförvaltningen har också avsatt tider i nya hallar för prioriterade målgrupper, till exempel paraidrott.

Stöd till föreningslivet för att möta samhällsutmaningar

→ **Prioriterat hållbarhetsmål 11:** Kommunen ska aktivt stötta utvecklingen av det organiserade föreningslivet inom natur, kultur och idrott.

Kultur- och fritidsförvaltningen har under 2024 infört ett nytt bidrag. Syftet är att i samverkan med civilsamhället hantera ett antal samhällsutmaningar kopplade till människors fritid och hälsa. Föreningar eller andra organisationer kan ansöka om bidraget om de arrangerar insatser inom följande områden:

- Motverka att organiserade fritidsaktiviteter minskar med ålder.
- Genom lokalt engagemang öka individers livsmöjligheter.
- Stärka barns och ungas psykiska hälsa.
- Motverka diskriminering och främja inkludering.

Ansökningsprocessen har utformats för att underlätta för föreningarna genom att undvika onödig administration, vilket annars kan vara ett hinder för att söka medel och genomföra viktiga insatser.

Under 2024 har tre olika föreningar beviljats stöd för sina projekt att möta samhällsutmaningar; BK Ringen, Råslätts sportklubb och Cykelköket.

Läs mer om uppföljningen av de prioriterade hållbarhetsmålen för målområdet Hälsa och välbefinnande i Jönköpings Hållbarometer: <https://jonkoping.hallbarometern.se/>

God utbildning för alla

Agenda 2030-mål 4

Likvärdiga förutsättningar för lärande

→ **Prioriterat hållbarhetsmål 18:** Förskola och skola ska skapa likvärdiga förutsättningar för lärande för alla barn och elever oavsett kön, funktionsnedsättning, socioekonomiska förutsättningar, ålder eller etnicitet.

Skollagen säger att utbildning inom skolväsendet³ ska vara likvärdig inom varje skolform och inom fritidshemmet oavsett var den anordnas.

I Jönköpings kommun är likvärdighet ett prioriterat område inom all utbildningsverksamhet och målet är att alla elever ska få lika möjlighet

³ Skolväsendet omfattar skolformerna förskola, förskoleklass, grundskola, anpassad grundskola, specialskola, sameskola, gymnasieskola, anpassad gymnasieskola och kommunal vuxenutbildning

oavsett var i kommunen de finns. Många insatser pågår för att stärka likvärdigheten, nedan nämns några av dem.

En likvärdig elevhälsa

Ett av grundskolans mål är att alla elevhälsoprofessioner ska finnas i varje elevhälsoteam (EHT) och en bemanning som möter elevantal och behov på varje skolenhet. Ett komplett elevhälsoteam består av skolläkare, skolsköterska, kurator, specialpedagog, skolpsykolog, speciallärare med specialisering mot språk, läs, skriv samt speciallärare inom matematik. Rätt behörighet är en viktig kvalitetsfråga. Att säkra elevhälsoteamen är ett viktigt arbete för att ge elever likvärdig tillgång till elevhälsoinsatser.

Kvalitetsdialoger och enkätundersökningar har legat till grund för de fyra fokusområden kopplade till utveckling av elevhälsan som tagits fram:

- Rektors ledarskap i EHT
- Uppdragsbeskrivningar för EHT
- Mötesstruktur för EHT
- Dokumentation

Utifrån dessa områden har olika insatser genomförts, bland annat har utbildningar kring rektors ledarskap genomförts av specialpedagogiska skolmyndigheten.

Förstå och bli förstådd i förskolan

Förskolan i Jönköpings kommun arbetar för att alla barn, oavsett kön, i deras verksamhet ska känna att de förstår och blir förstådda. För att öka andelen förskolebarn med denna känsla genomförs bland annat ett utvecklingsarbete kring hållbart ledarskap. Detta syftar till att skapa förutsättningar på organisationsnivå för ett medvetet ledarskap. Målet är att rektorer ska vara förebilder när det handlar om att skapa goda relationer, någonting som gynnar både personal och barn på förskolan.

När vuxna bemöter barn med en bekräftande blick, ett öppet kroppsspråk och en varm ton skapas trygghet – en grundförutsättning för barns utveckling och lärande.⁴ För att följa upp utvecklingen hålls avstämningar med rektorerna en gång per månad. Under 2024 har resultaten av detta

⁴ Skolverket, *Skapa trygghet för lärande*, 2022

arbete syns tydligare, bland annat genom att alla rektorer lyfter värdet av ett språkutvecklande förhållningssätt där alla barn ska bjudas in.

En viktig grund för arbetet med likvärdighet är rektorernas fokus på att skapa fungerande arbetslag på varje förskola. Under 2024 har förskolans fokus på likvärdighet varit tydligt genom att kritiskt granska kvaliteten i varje arbetslag. De arbetssätt som kommer att prioriteras till 2025 är att öka avstämningarna mellan förskolans ledning i förskoleområdena, där rektor skapar förutsättningar för det främjande och förebyggande arbetet.

Ökat programutbud för anpassad gymnasieskola

Elevantalet inom anpassad gymnasieskola i Jönköpings kommun ökar under kommande antagningsperioder. För att möta det ökade antalet elever och deras behov har utbildningsförvaltningen arbetat med att utöka kommunens programutbud. För att kunna ge denna elevgrupp fler valmöjligheter och möjligheten att förbereda sig för fortsatta studier, har beslut fattats att utöka utbudet till att också innefatta det nationella programmet för samhälle, natur och språk. Programutbudet kommer också att utökas med ett yrkesförberedande program. Målsättningen är att de nya programmen ska vara möjliga att välja från och med antagningsåret 2025, eller så snart nödvändiga lokalanpassningar är klara.

Tillgänglig lärmiljö i fokus

→ **Prioriterat hållbarhetsmål 22:** För att förbättra lärmiljön behöver lokaler och miljöer anpassas efter olika gruppers behov, varför social hållbarhet ska vara en naturlig del av kommunens byggprocess.

Ett behov av att arbeta med lokaler avseende fysiskt tillgänglig och inkluderande lärmiljö har identifierats av utbildningsförvaltningen. I dagsläget finns det fysiska lärmiljöer i Jönköpings kommun som inte är tillgänglighetsanpassade, och en åtgärdsplan har saknats. Under 2024 har arbetet med att ta fram råd och riktlinjer för en tillgänglig fysisk lärmiljö i grundskola, inklusive fritidshem och förskoleklass, samt anpassad grundskola påbörjats. Inom ramen för arbetet med framtagandet av råd och riktlinjer har flera skolor besökts och intervjuer med fokus på den fysiska lärmiljön har hållits med lärare, fritidslärare, rektorer, elevhälso-personal, lokalplanerare och elever. Råd och riktlinjer för fysisk lärmiljö beräknas vara färdiga under 2025.

Skolnärvaro – en prioriterad fråga

→ **Prioriterat hållbarhetsmål 28:** Arbetet med att öka skolnärvaron är en prioriterad fråga i kommunen. Särskilt fokus ska riktas mot pojkar.

Utgångspunkten för att varje elev ska kunna nå så långt som möjligt i sin utbildning är en god närvaro i skolan. Frånvaron syns i skolan, men faktorer som leder till skolfrånvaro kan också finnas i andra delar av barnets liv, därför behövs ett helhetsperspektiv med eleven i fokus.

Projekt för ökad närvaro på gymnasiet

Under 2024 initierades ett pilotprojekt kring närvarofrämjande arbete och frånvaroutredningar inom gymnasieskolan i Jönköpings kommun.

Gymnasieskolan och Högskolan för lärande och kommunikation ansökte tillsammans om forskningsmedel, vilket resulterade i att två års forskningsmedel beviljades för projektet "*Goda exempel för närvaro*".

Parallellt med forskningsprojektet görs också insatser för att lyfta det systematiska närvaroarbetet på alla skolor, där rutiner och stödstrukturer ses över.

Läs mer om uppföljningen av de prioriterade hållbarhetsmålen för målområdet God utbildning för alla i Jönköpings

Hållbarometer: <https://jonkoping.hallbarometern.se/>

Jämställdhet

Agenda 2030-mål 5

Jämställdhetsintegrering i verksamhetsberättelser

→ **Prioriterat hållbarhetsmål 35:** Kommunen ska bedriva ett aktivt jämställdhetsarbete inom alla verksamheter och arbeta för att uppnå de nationella jämställdhetspolitiska målen. Strategin för arbetet är jämställdhetsintegrering.

Jämställdhetsintegrering handlar om att säkerställa likvärdiga villkor för kvinnor och män, flickor och pojkar. En jämställdhetsanalys kan bidra till att identifiera och åtgärda eventuella skillnader i hur olika grupper påverkas samt säkerställa att stöd och resurser fördelas rättvist, är inkluderande och tillgängliga för alla, oavsett kön.

En granskning av verksamhetsberättelser, kvalitetsrapporter och underlag till nämndsbeslut har genomförts för att bedöma i vilken utsträckning dessa dokument är jämställdhetsintegrerade. I granskningen av underlag till nämndsbeslut inkluderades samtliga ärenden under november månad i stadsbyggnadsnämnden, tekniska nämnden och barn- och utbildningsnämnden. Följande aspekter har granskats:

- Förekommer könsuppdelad statistik och synliggörs könsskillnader?
- Innehåller dokumenten ett jämställdhetsperspektiv, det vill säga en analys av hur beslutet påverkar olika grupper av kvinnor och män, flickor och pojkar?
- Vems intressen har prioriterats i beslutet?
- Finns ett barnrättsperspektiv?

Granskningen visar att i dokument som verksamhetsberättelse, årsberättelse och kvalitetsrapport finns könsuppdelad statistik, främst avseende medarbetare. Hälften av dokumenten inkluderar även könsuppdelad statistik ur ett verksamhetsperspektiv. Vissa könsskillnader beskrivs, men det saknas en djupare analys av hur resurser eller tjänster kan fördelas på ett mer jämställt sätt.

Granskningen visar också att ett jämställdhetsperspektiv inte synliggörs i underlag, även där det är relevant. I de ärenden där ett barnrättsperspektiv beskrivs sker det utifrån en förutbestämd uppfattning av vad ett "barn" är och kan inte anses vara representativt för hela gruppen barn. Genom att integrera jämställdhet i beslutsunderlagen kan analysen stödja verksamheterna i att utveckla tjänster och varor som är tillgängliga, inkluderande och effektiva för alla, oavsett kön.

Pilotprojekt kring våld i nära relation

→ **Prioriterat hållbarhetsmål 40:** Alla chefer och medarbetare ska ha kunskap kring definitionen av våld, olika gruppers utsatthet samt hur man kan upptäcka våld. Extra fokus ska vara på att stärka skyddet och stödet för våldsutsatta.

Under året har tekniska kontoret genomfört ett pilotprojekt där chefer ställt frågor om våld i nära relation till 350 medarbetare på Verksamhets-service. Utvärderingen visar att responsen från medarbetarna varit positiv och att de uppskattat att kommunen lyft frågan. Majoriteten av cheferna

uppgger även att de upplevt skillnad i arbetsgruppen vad gäller ökad medvetenhet och kunskap inom våld i nära relationer. Det finns även en önskan om att arbetet ska fortsätta och utvecklas vidare. *Våld i nära relation* – tillvägagångssätt för pilotprojekt (2023–2024):

- Två dagars utbildning för alla chefer.
- Föreläsning för alla medarbetare – begrepp, påverkan, arbetsgivarens roll, stödinsatser.
- Medarbetarsamtal: Mellan maj och september genomfördes samtal med 350 medarbetare, där frågor om våld ingick. Frågorna togs fram i en workshop tillsammans med chefer för att säkerställa relevans och tydlighet.
- Pocketfoldrar och affischer med stödnummer placerades ut på arbetsplatsen för att öka medvetenheten och tillgängliggöra stöd för dem som behöver det.
- Stöd i form av Checklistor (HR) för alla chefer, samarbete med *Mottagningen för våldsutsatta*.
- Webbkurs: Jämställdhetsmyndighetens *Agera mot våld i nära relationer*.
- Utvärdering under första kvartalet 2025.

Förutsättningar för förtroendevalda kvinnor och män

→ **Prioriterat hållbarhetsmål 51:** Kvinnor och män ska ha samma talutrymme under kommunfullmäktiges möten.

Jönköpings kommun deltog mellan 2022 och 2024 i Jämställdhetsmyndighetens nationella studie om delaktighet i lokal demokrati. Resultatet från studien visade att över 30 procent av de förtroendevalda kvinnorna i Jönköpings kommun vid flera tillfällen avstått från att uttala sig på sociala medier av rädsla för hot, trakasserier eller våld, vilket är mer än dubbelt så vanligt som bland män. Dessutom har drygt 10 procent av samtliga förtroendevalda undvikit att ta en mer framträdande roll i politiken, med en något högre andel kvinnor än män. Studien pekar även på att kvinnor i lokalpolitiken ofta möter högre krav, behöver förbereda sig mer för att tas på allvar och löper större risk att förminska eller nedvärderas.

Talutrymme under kommunfullmäktiges möten

En analys av talartid i kommunfullmäktige under fem sammanträden mellan maj och november 2024 visar att det finns skillnader mellan mäns och kvinnors talartid. Sammanlagt gjordes 747 inlägg, där 65 procent var av män. Bland de tio personer som talade mest (totalt 439 inlägg) gjorde kvinnor 27 procent av inläggen, med en sammanlagd talartid på två timmar och 30 minuter, medan män talade i sju timmar och fyra minuter.

Läs mer om uppföljningen av de prioriterade hållbarhetsmålen för målområdet jämställdhet i Jönköpings Hållbarometer:

<https://jonkoping.hallbarometern.se/>

**8 ANSTÄNDIGA
ARBETSVILLKOR
OCH EKONOMISK
TILLVÄXT**

Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt

Agenda 2030-mål 8

Näringsidkare på landsbygden

→ **Prioriterat hållbarhetsmål 69:** För att främja en levande arbetsmarknad och en växande landsbygd ska kommunen stödja och samverka med kvinnor och män som är entreprenörer och näringsidkare

Under 2024 genomförde Jönköpings kommun Co-Workingfredagar på Visingsö. Syftet var att erbjuda möjligheter till nätverkande, inspiration och attraktiv arbetsmiljö för boende, företagare och personer som arbetar på ön. Arbetet med idéer kring möjligt fortsatt upplägg pågår i dialog med lokala aktörer på Visingsö.

Under våren 2024 arrangerade näringslivsavdelningen dialogträffar på sju platser i kommunens landsbygdsområden. På träffarna gav personer som bor, lever och verkar på platsen sina inspel kring utvecklingsmöjligheter framåt. Förtroendevalda och tjänstepersoner från kommunen medverkade också i dialogerna.

Via kommunens sökbara landsbygdsstöd har flertalet projekt stöttats under året, bland annat *Mat Runt Gränna*, som syftar till att stärka lokala producenter och mathantverkare genom samverkan, samt att sätta Gränna på kartan som en matdestination. I kommunen finns flera geografiska företagsnätverk, vilka kommunens näringslivsavdelning arbetar kontinuerligt med att stötta.

Socialt hållbar upphandling

→ **Prioriterat hållbarhetsmål 68:** Kommunen ska ställa krav på leverantörer så att produkter och tjänster (däribland digitala tjänster) som upphandlas inte utesluter eller försvårar användningen för grupper som befinner sig utanför normen.

Under 2024 har sociala hållbarhetskrav vid upphandling uppdaterats med fokus på jämställdhet, hållbara leveranskedjor, mänskliga rättigheter och tillgänglighet genom universell utformning. En omstrukturering av upphandlingsprocessen har genomförts för att på ett mer effektivt sätt kunna arbeta med sociala krav vid upphandling.

Under 2024 har nio upphandlingar antingen varit kravställda eller beaktade i utbudet av kravställda varor och tjänster gällande tillgänglighet och/eller universell utformning. Dessa upphandlingar inkluderar digitala inköp av dagligvaror för hemtjänst, arbetskläder (tre avtal), arbetsskor, inredningsarkitekter, receptionstjänster, specialresor (två avtal) och rekryteringssystem.

Utrikes födda kvinnor på arbetsmarknaden

→ **Prioriterat hållbarhetsmål 56:** Särskilda satsningar som ökar möjligheten för utrikes födda kvinnor att etablera sig på arbetsmarknaden ska prioriteras.

I december 2024 rapporterade Jönköpings kommun en arbetslöshet på 5,9 procent, en ökning med 0,4 procentenheter jämfört med samma period förra året.⁵ Totalt var 4 494 av kommunens 76 169 invånare i åldern 16–65 år inskrivna på Arbetsförmedlingen. Arbetslösheten var 5,3 procent bland kvinnor och 6,3 procent bland män.

Arbetslösheten bland utrikes födda var 14,2 procent i Jönköpings kommun under december 2024, vilket är 0,4 procentenheter fler än vid samma tidpunkt i fjol. Under december 2024 var arbetslösheten för utrikes födda kvinnor 14,8 procent och för utrikes födda män 13,7 procent, medan det i december 2023 var 14,7 procent för kvinnor och 13,1 procent för män.

De senaste åren har skillnaden i arbetslöshet mellan utrikes födda och hela befolkningen minskat och låg i december 2024 på 8,3 procent i Jönköpings kommun. Det innebär dock inte att arbetslösheten bland utrikes födda har minskat, snarare att arbetslösheten bland svenskfödda ökat. Under december månad var arbetslösheten bland svenskfödda 3,3 procent, en ökning med 0,4 procentenheter sedan december 2023.

Förekomst av trakasserier

→ **Prioriterat hållbarhetsmål 66:** Kommunen ska bedriva ett aktivt arbete för att motverka trakasserier.

Jönköpings kommun ställer frågor om trakasserier, kränkande särbehandling och repressalier i den medarbetarenkät som skickas ut till medarbetarna vartannat år. De flesta (95 procent) uppgav i sitt svar under 2024 att de vet vart de ska vända sig om de blir utsatta för trakasserier eller kränkande särbehandling på sin arbetsplats. Andelen som upplever att det förekommer trakasserier eller kränkande särbehandling på arbetsplatsen har från 2022 års undersökning ökat med 0,8 procentenheter från 12 procent 2022 till 12,8 procent 2024. För de respondenter som uppgav kvinna som könsidentitet har förekomsten minskat marginellt, medan den har ökat 0,8 procentenheter för män, från 9,3 procent 2022 till 10,1 procent vid 2024 års medarbetarundersökning.

Sett till de sju diskrimineringsgrunderna är det främst på grund av kön och ålder som medarbetarna upplevt att det förekommit trakasserier på

⁵ Arbetsförmedlingens statistikdatabas.

arbetsplatsen, följt av etnisk tillhörighet och religion eller annan trosuppfattning. När det gäller de som själva blivit utsatta är det vanligaste svaret ålder.

Skolpersonal registrerar in förekomst av trakasserier löpande när det gäller elever. Under perioden januari till december 2024 rapporterades totalt 176 händelser in. Av dessa var 40 procent kopplade till etnisk tillhörighet följt av sexuell läggning som utgjorde 16 procent av fallen. I 64 procent av de 176 händelserna är det pojkar som utsätts för trakasserierna. Antalet rapporterade händelser minskar med stigande åldrar och inom gymnasiet är det så få inrapporteringar att det är svårt att dra några generella slutsatser.

Läs mer om uppföljningen av de prioriterade hållbarhetsmålen för målområdet anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt i Jönköpings Hållbarometer:

<https://jonkoping.hallbarometern.se/>

Minskad ojämlikhet

Agenda 2030-mål 1 och 10

Förebyggande arbete mot bedrägerier

→ **Prioriterat hållbarhetsmål 78:** Kommunen ska arbeta förebyggande med att motverka bedrägeri och stöld, främst mot målgrupperna barn och äldre

Det alltmer digitaliserade samhället har medfört att det på ett enkelt sätt är möjligt att begå bedrägeribrott mot ett stort antal personer via internet. Kortbedrägerier och bedrägerier genom social manipulation är några av de mest framträdande typerna och få av brotten klaras upp. Många av bedrägerierna genomförs av organiserade ligor som ständigt förbättrar sina metoder, vilket bidrar till ökningen. Brottsförebyggande rådet (Brå)

menar att det förebyggande arbetet är av stor vikt, dels på grund av omfattningen, dels för att brotten många gånger är svåra att utreda.⁶

Under 2024 hanterade kommunens konsumentrådgivning 49 bedrägeriärenden och deltog i 32 publika sammanhang med syfte att varna för bedrägerier. Konsumentrådgivningen har under 2024 hjälpt konsumenter att undvika betalningar eller få återbetalningar till ett sammanlagt värde av 1 400 000 kronor.

Trots omfattande information ser konsumentrådgivarna ingen minskning av bedrägerier. Bedragarna når nya målgrupper och hittar nya metoder för att lura sina offer. De grupper som främst drabbas är äldre och personer med funktionsnedsättning. Rådgivarna anser att kommunen behöver ta en aktiv roll i att förebygga bedrägerier och ge stöd till de drabbade.

Sexuell utpressning av pojkar i ekonomiskt syfte

Under 2024 genomförde Jönköpings kommun inga särskilda insatser för att motverka bedrägerier mot barn och unga. Bedragare anpassar ständigt sina metoder och riktar sig mot nya målgrupper. En stor del av brott och bedrägerier riktat mot barn och unga sker på internet och i sociala medier.

ECPAT Sverige⁷ har identifierat en ny typ av brottslighet som främst drabbar tonårspojkar, där förövarna använder sexuell utpressning i ekonomiskt syfte. Förövarna, ofta organiserade brottslingar, utger sig för att vara jämnåriga flickor och lurar pojkar att skicka nakenbilder eller filmer på sig själva, som sedan används för att utpressa dem på pengar. Summorna kan variera från ett tusen till tiotusentals kronor. Förövarna är skickliga på att utnyttja barnens känsla av skam och rädsla för att involvera vuxenvärlden.

Flickor är särskilt utsatta för ett tillvägagångssätt där förövarna säljer vidare dokumenterade sexuella övergrepp. Det krävs ett normskifte i hur vi pratar om sexualbrott mot barn, där vuxenvärldens bemötande behöver vara respektfullt, empatiskt och lyhört, både mot pojkar och flickor. Trots ökningen av antalet fall och de allvarliga konsekvenserna hamnar ofta pojkars utsatthet i skymundan i den allmänna debatten. Pojkar beskylls i högre grad än flickor för att vara delaktiga i sin utsatthet, vilket speglar en stark norm att pojkar förväntas ha kontroll och att utsatta pojkar därför ses

⁶ Brottsförebyggande rådet: *Bedrägerier mot privatpersoner-De förebyggande åtgärdernas träffsäkerhet* (2023)

⁷ Ecpat Sverige är en barnrättsorganisation som arbetar för att stoppa och förebygga sexuella övergrepp mot barn

som "omanliga". Detta gör tröskeln hög för pojkar att söka stöd och riskerar att osynliggöra deras utsatthet.

Läs mer om uppföljningen av de prioriterade hållbarhetsmålen för minskad ojämlikhet i Jönköpings Hållbarometer:

<https://jonkoping.hallbarometern.se/>

Hållbara städer och samhällen

Agenda 2030-mål 11

Tillgänglig stadsmiljö

→ **Prioriterat hållbarhetsmål 106:** Kommunen ska kontinuerligt arbeta med att undanröja hinder i stadsmiljön med särskilt fokus på personer med funktionsnedsättningar och äldre.

Arbetet med tillgänglighetsanpassning i samband med trafiksäkerhetsprojekt och stadsomvandlingsprojekt har under 2024 gått som planerat. I samband med projektering av Huskvarna centrum och Rosenborgsgatan har bland annat marknivån höjts för att göra entréerna mer tillgängliga. Även i gestaltningsarbetet med Liljeholmen har tillgänglighetsperspektivet varit i fokus. I samtliga av dessa arbeten har Funktionsrätt Jönköping varit involverade. Stadsbyggnadskontoret har även genomfört två tillgänglighetsvandringar, en i Västra centrum och en i Råslätt

centrum. I Västra centrum var fokuset under vandringen fysisk tillgänglighet i ett brett perspektiv.

På tillgänglighetsvandringen i Råslätt centrum deltog Funktionsrätt Jönköping, tjänstepersoner från stadsbyggnadskontoret och tekniska kontoret samt personal från Vätterhem. Råslätt centrum har nyligen byggts om och är en tydlig bytesplats för busstrafiken. Vätterhems deltagande under vandringen bidrog till att öka kunskapen om tillgänglighetsfrågor även hos bolag som äger stora markandelar i kommunen. Stadsbyggnadskontoret reviderar nu principritningar som har tagits fram för bland annat tillgängliga passager och övergångsställen. Guidningar för ledstråk i stadsmiljön håller på att arbetas fram i samarbete med funktionsrättsorganisationerna.

Utformningen av kommunens mötesplatser

→ **Prioriterat hållbarhetsmål 109:** Kommunens mötesplatser ska vara utformade så att olika grupper av människor och människor från olika kommun- och stadsdelar kan mötas.

Områdeskoordinatorerna i kommunens prioriterade områden arbetar aktivt för att skapa trygga och inkluderande mötesplatser. Målgrupperna varierar beroende på evenemangets syfte – vissa aktiviteter riktar sig främst till boende i området genom lågröskelengagemang, medan andra syftar till att lyfta området eller nå specifika grupper med särskilda behov. En viktig del av arbetet är att identifiera individer som saknar andra sociala sammanhang. För att effektivt sprida information om evenemang är det viktigt att nyckelpersoner engageras. Framåt finns ett behov av resurser för att säkerställa en evidensbaserad arbetsmetod och tydliggöra satsningarnas värde. Några exempel på riktade insatser under 2024:

- Idrottsklivet: Ett initiativ för att främja idrott och hälsa.
- Ung kraft: Ett ledarskapsprogram för unga i Huskvarna med målet att bli kommunövergripande.
- Öppen verksamhet: Träffpunkt för personer som känner sig ensamma.
- Trafikkunskap på arabiska.

Klimatanpassning

→ **Prioriterat hållbarhetsmål 126:** Naturbaserade lösningar ska nyttjas vid samhällsplanering för att ta hand om stora vattenmassor.

Miljö- och hälsoskyddskontoret har publicerat en kartering över översvämningsrisker i centrala delarna av tätorten. På Jönköpings kommuns webbplats kan kommuninvånare se var översvämningsriskerna är som störst. Korrektheten i karteringen bekräftades under det kraftiga skyfallet i juli 2024 där det på sina platser föll mer än ett 100-årsregn i kommunen. Miljö- och hälsoskyddskontoret jobbar även med att genomföra en kartering av slänter avseende ras och skred i kommunen som Myndigheten för samhällsskydd och beredskap pekat ut.

Läs mer om uppföljningen av de prioriterade hållbarhetsmålen för målområdet hållbara städer och samhällen i Jönköpings Hållbarometer: <https://jonkoping.hallbarometern.se/>

Klimat och energi

Agenda 2030-mål 7 och 13

Kommunens klimatpåverkan

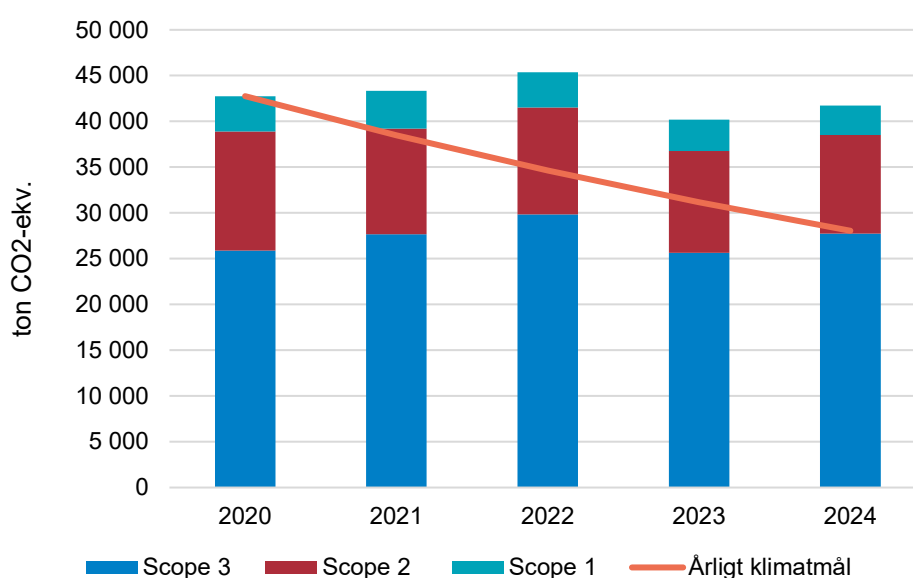
- **Prioriterat hållbarhetsmål 121:** Samtliga utsläpp av växthusgaser (scope 1,2 och 3) inom kommunkoncernen ska halveras till år 2030 jämfört med 2020 års utsläppsnivå.
- **Prioriterat hållbarhetsmål 122:** Den årliga reduktionstakten för kommunkoncernen ska vara 10 procent jämfört med föregående år.

Kommunens redovisning av klimatpåverkan följer strukturen för den internationella standarden Greenhouse gas Protocol. Utsläppen delas in i tre så kallade *scope*. *Scope 1* avser direkta utsläpp från läckage av köldmedier och förbränning. *Scope 2* avser indirekta utsläpp från inköpt energi och *scope 3* är övriga indirekta utsläpp från bland annat konsumtion av varor och tjänster. Strax över hundra indikatorer har

sammanställts i kommunens klimatbokslut. I sammanställningen har bolagens klimatpåverkan inte hunnit beaktas.

Resultatet visar att kommunen inte klarar klimatmålet om att minska utsläppen med tio procent jämfört med 2023. I stället har det skett en ökning jämfört med 2023, se **Figur 1**. När resultatet bryts ner i respektive scope går det att dra fler slutsatser. Klimatpåverkan nedan redovisas i ton koldioxidekvivalenter (CO₂-ekvivalenter).

Det långsiktiga klimatmålet till 2030 innebär att utsläppen jämfört med 2020 ska halveras. Detta kommer att kräva fler och effektiva åtgärder. Alla förvaltningar har nu haft klimatworkshops med fokus på åtgärder för att minska klimatpåverkan. Flera av åtgärderna har summerats till förvaltningsspecifika klimathandlingsplaner.

Figur 1. Klimatpåverkan för Jönköpings kommun exklusive bolagen uttryckt i ton CO₂-ekvivalenter. Scope 1 avser direkta utsläpp från läckage av köldmedier och förbränning. Scope 2 avser indirekta utsläpp från inköpt energi och scope 3 är övriga indirekta utsläpp.

Scope 1-utsläpp från fordon och uppvärmning

Kommunens direkta klimatpåverkan från förbränning av fossila bränslen inom sektorerna fastighet och egna transporter har minskat sedan 2020 med undantag från 2021, se **Tabell 1**. Att klimatpåverkan har minskat är ett resultat av ett internt arbete med att ersätta fossila bränslen inom transporter och fastigheter. Den enskilt största utsläppskällan inom

Scope 1 är visingsöfärjan som fram till och med 2024 har gått på fossil diesel. Nästa år förväntas utsläppen minska kraftigt från färjorna som följd av att den fossila dieseln ersätts mot förnybart alternativ.

Tabell 1. *Scope 1 – summan av klimatpåverkan från direkta utsläppskällor.*

Årtal	2020	2021	2022	2023	2024
Klimatpåverkan (ton CO ₂ -ekv)	3 850	4 140	3 820	3 440	3 220

Scope 2-utsläpp från el och fjärrvärme

Klimatpåverkan från inköpt energi har också en nedåtgående trend, med undantag för 2022, se **Tabell 2**. Minskningen har troligtvis berott på två huvudfaktorer. Den ena är det koncernövergripande arbetet med energieffektivisering som har gjort att det totala elbehovet har minskat. Det andra är att behovet av fjärrvärme generellt sett har minskat som en potentiell följd av mildare vintrar sedan 2020. Mellan 2023 och 2024 ökade dock fjärrvärmeanvändningen i kommunen med 0,8 MWh. Trots den ökningen minskade klimatpåverkan som en följd av en lägre emissionsfaktor för fjärrvärmen 2024. Klimatpåverkan från el och fjärrvärme riskerar att öka i takt med att fastighetsbeståndet ökar. Renovering av äldre fastigheter eller ersättning med nyproduktion kan samtidigt innebära en energieffektivisering.

Tabell 2. *Scope 2 – summan av indirekt klimatpåverkan från inköp av energi.*

Årtal	2020	2021	2022	2023	2024
Klimatpåverkan (ton CO ₂ -ekv)	11 030	9 120	9 380	8 740	8 310

Scope 3-Utsläpp från konsumtion

Klimatpåverkan från kommunens övriga indirekta utsläpp har ingen tydlig trend, se **Tabell 3**. När det uppstår volymökningar inom flera indikatorer så leder det till ökade utsläpp. Jämfört med 2023 ökade klimatpåverkan från flera utsläppsposter under 2024, bland annat *livsmedel*, *nyproducerade fastigheter* och *inköp av fordon* till följd av just volymökningar. Till exempel ökade under 2024 inköpet av fordon från 77 till 102, varav en stor del av ökningen bestod av elbilar. Elbilar har en hög klimatpåverkan när de tillverkas, men jämfört med andra fordon är klimatpåverkan mycket låg vid körning. På längre sikt blir klimatnyttan därför positiv. Att jobba med cirkulär ekonomi och öka nyttjandegraden av inköpta produkter eller fastigheter är en viktig faktor för att minska klimatpåverkan.

Tabell 3. Scope 3 – summan av indirekt klimatpåverkan från övrig konsumtion.

Årtal	2020	2021	2022	2023	2024
Klimatpåverkan (ton CO ₂ -ekv)	25 880	27 670	29 830	25 650	27 740

Läs mer om uppföljningen av de prioriterade hållbarhetsmålen för målområdet klimat och energi i Jönköpings Hållbarometer:

<https://jonkoping.hallbarometern.se/>

Nyttjande av naturresurser

Agenda 2030-mål 6, 14 och 15

Värdesättande av naturens resurser

- **Prioriterat hållbarhetsmål 131:** Användning av naturens resurser på ett effektivt, resursbesparande och miljöanpassat sätt.
- **Prioriterat hållbarhetsmål 132:** Värna kommunens ansvarsarter genom att nyskapa naturmiljöer.

En utmaning för en växande kommun är att en exploatering av mark i många fall också innebär att naturvärden går förlorade. År 2024 var inget undantag. På Råslätt har till exempel en ny detaljplan vunnit laga kraft, som innebär att 33 särskilt skyddsvärda träd kommer att avverkas. Även *Hedenstorp Östra* är exempel på en exploatering där många höga naturvärden fått ge vika för samhällsutveckling. Bland annat avverkades 25 särskilt skyddsvärda träd och 28 biotopskyddade alléträd. Begreppet *skyddsvärda träd* innebär att de är extra värdefulla träd. Värdet uppstår ofta genom att träden stått på samma plats under en lång tid och därmed

fått möjlighet att utveckla strukturer som ger andra arter livsutrymmen. Värden, som tar lång tid att ersätta. Ett *särskilt skyddsvärt* träd, är den högre skalan av naturvärde när ett träds värde bedöms och hyser därmed mycket höga naturvärden och blir till följd av det extra skyddsvärt.

Ett återbruk av träd som annars skulle huggas ner gjordes under året med miljömålsanslag. Några av de träd som skulle avverkas för att göra plats för det nya badhuset flyttades från Rosenlund till Transport- och trafiktekniskt centrum (TCC) på Axamo, där mer grönska behövdes.

Naturmiljöer har även tillskapats, vilket kommunens *Biparadis* är ett exempel på. *Biparadiset* fick investeringspengar från miljömålsanslaget under 2024. Åtgärder så som schaktning, avverkning och insådd av blommor har gjorts för att gynna vildbin och andra arter beroende av sand. Grävarbetena för att få fram sanden och skapa rätt förutsättningar för både växter och djur, utfördes av elever från gymnasieutbildningen Transport- och trafiktekniskt centrum (TTC). Insatsen väntas ha stor positiv påverkan på den biologiska mångfalden i kommunen och årliga skötselinsatser kommer göras framöver.

För att hjälpa pollinerande insekter, har en fruktlund anlagts i parken *En grönare värld* i naturreservatet Rosenlunds bankar. Då delar av naturreservatet sköts som ängsslätter, kommer trädens blommor att förlänga pollen- och nektarsäsongen. Parken är även tänkt att bidra till ökad folkhälsa till kommuninvånare och träden kommer även ge frukt under hösten som är fritt att plocka av. Även detta projekt har finansierats med miljömålsanslag.

Rent vatten

- **Prioriterat hållbarhetsmål 133:** Förbättrad vattenkvalitet i sjöar och vattendrag.
- **Prioriterat hållbarhetsmål 134:** Grundvattenförekomster av god kvalitet och stabil vattenmängd.

Åtgärder i vattendrag och anläggande av våtmark är viktiga insatser för att förbättra vattenkvaliteten och stärka den biologiska mångfalden. Projekten är ofta tidsödande och kräver mycket resurser. Under 2024 har flertalet projekteringar, utredningar och undersökningar gjorts för att förbereda kommande fysiska insatser. Statliga medel har ansökts och beviljats i stor omfattning. En del konkreta åtgärder har också genomförts, bland annat har en våtmark vid Rogbergasjön färdigställts.

Andra insatser som utförts är till exempel strukturstyrning och reduktionsfiske vid Landsjön och fortsatt biotopvård i Kattån och Kvarnån. Vattenundersökningar med syfte att kartlägga och identifiera nya PFAS-källor har fortsatt och tyvärr har ytterligare nya vattendrag hittats med en högre halt av PFAS.

Fordonstvättar är en nationellt utpekad bransch för miljöfarlig verksamhet. Under 2024 har arbetet fortsatt med att informera även mellanstora och små tvättar och verkstäder, om de uppdaterade riktlinjerna med syfte att fordonstvättar inte ska påverka miljö och människors hälsa negativt.

Bevara och utveckla resilienta ekosystem

→ **Prioriterat hållbarhetsmål 138:** Rutiner för analys och kompensation av ekosystemtjänster.

En ny riktlinje har beslutats för hur kommunen ska väga in och arbeta med ekosystemtjänster och kompensationsåtgärder när ekosystemtjänster förvinns vid olika exploateringar. Riktlinjen kommer innebära ett tydligare fokus på att stärka kommunens naturresurser i planprocessen framöver.

Hantera invasiva arter

→ **Prioriterat hållbarhetsmål 145:** Hanteringsplan för invasiva arter och aktivt åtgärdsarbete på kommunägd mark.

Under 2024 har stora resurser lagts på att bekämpa invasiva arter. Jönköpings kommun har en förhållandevis hög förekomst och spridning av invasiva arter, vilket antas bero på att kommunens geografiska och klimatmässiga läge är gynnsamt för dessa.

Insatser har genomförts i 255 områden under året, med fokus på att bekämpa de invasiva arterna jättebalsamin, parkslide och jätteloka. De tillgängliga resurserna för bekämpning används främst i områden där invasiva arter kan påverka trafiksäkerheten, innebära risk för personskador eller orsaka skador på privat egendom från kommunal mark. Arbetet är ofta tidskrävande eftersom det till stor del utförs manuellt. Därför är det positivt att resultat nu börjar synas i områden där bekämpning har skett under flera år i rad. Samtidigt återstår mycket

arbete, då bekämpningen behöver fortsätta så länge som frön kan gro i marken, en process som kan ta upp till tio år per område.

Under 2024 har en utredning genomförts om det framtida behovet av behandlingskapacitet⁸. Rekommendationen är att i största möjliga mån hantera arterna på plats.

Läs mer om uppföljningen av de prioriterade hållbarhetsmålen för målområdet nyttjande av naturresurser i Jönköpings Hållbarometer: <https://jonkoping.hallbarometern.se/>

⁸ Den kapacitet som behöver finnas för att kunna omhänderta de massor med invasiva arter som bedöms uppstå.

Hållbar konsumtion och produktion

Agenda 2030-mål 9 och 12

- **Prioriterat hållbarhetsmål 147:** Modell för upphandling
- **Prioriterat hållbarhetsmål 148:** Prioriteringsordning för inköp
- **Prioriterat hållbarhetsmål 149:** Ökat återbruk av produkter
- **Prioriterat hållbarhetsmål 150:** Cirkulära initiativ mot invånarna
- **Prioriterat hållbarhetsmål 151:** Öka medvetenheten om en hållbar livsstil
- **Prioriterat hållbarhetsmål 166:** Minimera mängden avfall och öka återbruk

Delningsekonomi

Under 2024 har återbruket inom kommunen tagit ytterligare steg framåt genom en lång rad initiativ. Nedan listas några goda exempel.

Utbildningsförvaltningen har skalat upp arbetet med projektet *Jönköpings skolgarderob*. Blivande studenter kan helt gratis hämta skänkta festkläder till bal och student. Nästan 1 000 klänningar, kostymer, väskor, hattar och annat festrelaterat skänktes och en majoritet har nu hittat en ny ägare.

I projektet har också många elever från olika gymnasieprogram engagerats genom att till exempel svetsa klädställningar, stylat, fotat och hjälpt till att sortera, stryka och fixa kläderna.

Fritidsbanken, som lånar ut sport- och fritidsutrustning till allmänheten, har slagit utlåningsrekord i år igen där över 9 000 invånare har lånat fler än 18 000 artiklar.

Arbetsmarknadsavdelningens (AMA) *Möbelcirkel* har slagit rekord med 1 700 cirkulerade möbler, vilket är 600 fler än 2023. Inköpsvärdet motsvarar cirka 21 miljoner kronor, vilket är pengar Jönköpings kommun indirekt har sparat.

AMA:s verksamhet *sömnad och service* vann årets miljöpris. Här får bland annat förskolor och skolor hjälp med kläder, figurer och annan pedagogisk rekvisita gjord av återvunnen textil. Under året har det också startats upp en lagningsverksamhet, där trasiga kommunala arbetskläder kan lagas.

På *vaktmästeriet* under verksamhetsservice på tekniska kontoret flödar återbrukskreativiteten. Där lagar de och bygger om saker åt förskolor och skolor och ger på så sätt nytt liv åt objekt som annars skulle slängas. I samma anda, bygger fastighetstekniker tillsammans med elingenjören om gamla armaturer för att passa LED-belysning. På så sätt behöver inte nya armaturer köpas in, vilket leder till att både pengar och miljö sparas.

Tekniska kontoret har genomfört ett testprojekt med återbruksinventering inför kommande rivning. Insatsen har resulterat i både ekonomiska och miljömässiga besparingar samt många erfarenheter och lärdomar för de inblandade parterna.

Under året infördes ett centralt ägande av mobiltelefoner, likt det som redan gäller för datorer. Digitaliseringsavdelningen äger IT-utrustningen

och hyr ut till verksamheten. Miljöfördelarna med detta är en bättre kontroll på inköp och återbruk. Vid årsskiftet 2025 infördes detta också på surfplattor.

Kemikalier

- **Prioriterat hållbarhetsmål 158:**
Exponering av kemikalier ska vara låg, så den inte skadar människor eller biologisk mångfald.
- **Prioriterat hållbarhetsmål 159:**
Utfasningsämnen ska minska.
- **Prioriterat hållbarhetsmål 160:**
Kemikalier ska hanteras enligt fastställd rutin.

Kemikaliefrågan är fortsatt viktig, både ur ett miljöperspektiv och ur ett arbetsmiljöperspektiv. Trots att kommunens *Rutin för kemikaliehantering* tydligt pekar på att inventering av kemikalier ska göras årligen och att produkter med utfasningsämnen⁹ ska bytas ut, finns verksamheter som inte inventerar och antalet produkter med utfasningsämnen ökar.

En positiv kemikalienyhet under året är *vaktmästeriet* under verksamhetsservice på tekniska kontoret har infört en struktur för kemikaliehantering inom förskolan. Genom att rensa ut farliga produkter och skapa nya inköpsrutiner har antalet kemiska produkter på förskolorna minskat från dryga 800 olika till 20. Det har även gjorts en utrensning av kemiska produkter som inte längre används.

Miljöhanteringen i Jönköping har minskat fosforbelastningen från externslammottagningen¹⁰ med 93 procent (jämfört med år 2020). Den nya reningsanläggningen, som togs i drift i slutet av 2023, har visat mycket goda resultat och fungerar nu väl efter några inledande justeringar. Detta har avsevärt minskat belastningen på våtmarken som renar förorenat vatten från anläggningen.

⁹ Utfasningsämnen är ämnen med så allvarliga egenskaper att de ska fasas ut och inte användas. Det är till exempel ämnen som är cancerogena, mutagena, reproduktionstoxiska, särskilt farliga metaller (som bly, kadmium och kvicksilver), hormonstörande ämnen och ozonstörande ämnen.

¹⁰ Mottagning av slam från hushåll utanför tätorten med trekammarbrunn.

Livsmedel

- **Prioriterat hållbarhetsmål 155:** Klimatpåverkan från livsmedel
- **Prioriterat hållbarhetsmål 156:** Minskat matsvinn

Livsmedel är en stor fråga för kommunen. Dels som uppdrag att mätta barn och äldre med näringsrik mat, dels i form av stora ekonomiska utgifter och dels genom att livsmedel står för en femtedel av kommunens klimatpåverkan.

Inom utbildningsförvaltningen har det startat upp ett matsvinnsprojekt, med syfte att få en uppfattning om matsvinnets omfattning samt över tid sätta in åtgärder som minskar matsvinnet.

Flera av förvaltningarna arbetar även med interna åtgärder för att minska kostens miljöpåverkan. Hos miljö- och hälsoskyddskontoret, har det till exempel fattats ett aktivt beslut om att främja vegetarisk kost vid möten.

Läs mer om uppföljningen av de prioriterade hållbarhetsmålen för målområdet hållbar konsumtion i Jönköpings Hållbarometer: <https://jonkoping.hallbarometern.se/>

Inkluderande samhällen

Agenda 2030-mål 16 och 17

Brottsförebyggande arbete och våldsprevention i samverkan

→ **Prioriterat hållbarhetsmål 171:** Kommunen ska ha ett utvecklat arbete för trygghet och säkerhet, liksom ett sammanhållet våldspreventivt arbete i samverkan. Arbetet ska vara kunskapsbaserat och utgå från en gemensam definition, lägesbild och orsaksanalys.

Kommungemensamt arbete mot gängkriminalitet

Barn och unga i kriminella nätverk är ett av tre fokusområden i det brottsförebyggande arbetet. En jämställdhetsanalys kan säkerställa att åtgärderna för att hjälpa barn och unga att bryta kriminella beteenden är inkluderande och tillgängliga för alla, oavsett kön. Detta kan inkludera att

se till att stöd och resurser är jämnt fördelade och att alla barn och unga får lika möjligheter till hjälp och stöd. Generellt sett har arbetet historiskt fokuserat på insatser som riktats till pojkar och unga män och därmed osynliggjort tjejer och unga kvinnors utsatthet och delaktighet i kriminella miljöer. Under 2024 har arbetsgruppen ” Tjejer i kriminalitet ” med representanter från utbildningsförvaltningen, socialförvaltningen, kultur- och fritidsförvaltningen, Polisen och Regionen arbetat med att öka kunskapen om tjejer i kriminalitet och tagit fram arbetssätt som gör att Jönköpings kommun når fler tjejer med stödinsatser. Arbetet har genomförts med stöd av två forskare från Göteborgs universitet.

Universella våldspreventiva insatser under 2024

Mentorer i våldsprevention

Representanter från ett antal högstadieskolor har under året genomfört en utbildning i metoden Mentorer i våldsprevention med syftet att under våren 2025 testa metoden i ett antal klasser. Utbildningen har anordnats i regionens folkhälsoenhets regi och licenskostnaden har bekostats av länsstyrelsen.

Under 2025 ska personal inom mellanstadiet utbildas och utbildningen kommer fortsättningsvis att ske i regionens regi. Licenskostnader finansieras av stadskontoret och belastar därmed inte de individuella skolorna.

Trygga grannar

Trygga grannar är ett våldsförebyggande koncept som syftar till att visa omtanke och civilkurage i situationer där hyresgäster känner oro för sina grannar. Genom ökad kunskap bland hyresgäster och personal på bostadsbolag ökar kapaciteten att agera när våldsutsatthet upptäcks. Under året har samtlig personal inom Junehem och Vätterhem utbildats.

Arbetet drivs i samarbetet mellan Junehem, Vätterhem, Kvinno- och tjejjouren, Hyresgästföreningen, Polisen och Jönköpings kommun.

Internationalisering

→ **Prioriterat hållbarhetsmål 184:** Jönköpings kommun ska ha ett utvecklat internationellt arbete och erfarenheter av internationella samarbeten. Nationella och internationella nätverk samt vänorts-samverkan ska vara en del i kommunens verksamhetsutveckling.

Program för hållbarhet i Jönköpings kommun betonar att Jönköpings kommun ska ha ett välutvecklat internationellt engagemang och erfarenhet av globala samarbeten. Genom internationalisering kan kommunen dra nytta av extern finansiering för att utveckla sina olika verksamheter genom projekt som skapar värde med innovativa lösningar. Detta bidrar till att göra Jönköping till en mer hållbar, inkluderande och framåtblickande kommun.

Extern finansiering

Under 2023 uppgick den externa finansieringen till drygt åtta miljoner kronor, och under 2024 till drygt nio miljoner kronor, vilket representerar en betydande ökning jämfört med tidigare år. Pandemin påverkade både intresset och möjligheten att ansöka om externa medel. Externa medel utgör ett finansiellt tillskott som möjliggör för kommunen att genomföra olika satsningar för att utveckla sin verksamhet genom diverse projekt.

Dessa externa medel erhålls från olika finansiärer, såsom EU-finansiering genom Erasmus+ Skola och Erasmus+ Ung, samt Europeiska Solidaritetskåren. En del av finansieringen till skolor kommer från Nordplus genom Nordiska ministerrådet och Atlas genom SIDA. Kommunen har även etablerat två kommunala partnerskap med Stellenbosch i Sydafrika och Berdychiv i Ukraina genom Internationellt Centrum för Lokal Demokrati (ICLD), som finansieras av SIDA. Dessutom finns det några projekt i samarbete med Jönköping University som finansieras av Svenska Institutet.

Det fortsatta arbetet med grundskolorna i Jönköping och ackrediteringen inom Erasmus+ har resulterat i ett ökat intresse. Den långsiktiga satsningen omfattar samtliga grundskolor inom Jönköpings kommun, där närmare 25 grundskolor har varit delaktiga inom Erasmus+ ackreditering på något sätt under 2024. Detta innebär möjligheter för skolpersonal att delta i olika typer av insatser och aktiviteter som höjer kompetensen och kvaliteten genom kurser, jobbskuggning, elevutbyten med mera.

På samma sätt har ett utökat volontärprojekt och flera ungdomsprojekt ökat den externa finansieringen för kultur- och fritidsförvaltningen. Detta har bidragit till ökad kompetens och ökade resurser inom de lokala fritidsverksamheterna.

Kommunala partnerskap och vänortssamarbeten

Kommunen har två kommunala partnerskap som finansieras av ICLD. Dessa stärker den lokala demokratiutvecklingen i Jönköpings kommun samtidigt som lokala lösningar och arbetssätt gynnar den globala utvecklingen. Samarbetet mellan Jönköpings kommun och Stellenbosch kommun i Sydafrika ska avslutas i mitten av 2025. Det kommunala partnerskapet med Berdychiv i Ukraina bygger på stadsutvecklingen och återuppbyggandet av kapacitet i landet. Projektet påbörjades under 2024 pågår fram till september 2026.

Jönköpings kommun har upprätthållit ett aktivt vänortssamarbete med Svendborg i Danmark, Kuopio i Finland och Bodö i Norge under många år. I augusti 2024 stod Bodö i Norge värd för Sister-City-mötet och välkomnade därmed de nordiska vänorterna. Temat för konferensen var Krisberedskap och European Culture Capital. Det finns ett samarbetsprojekt inom krisberedskap under utveckling där man söker olika finansieringsmöjligheter vilket är viktigt i förhållande till det nuvarande världsläget.

EU-veckan

EU-veckan är ett årligt evenemang som arrangerar flera aktiviteter och insatser för att öka kunskap och medvetandet kring EU med fokus på ungdomar i Jönköpings kommun. Under 2024 genomfördes en del insatser i de prioriterade områden med fokus på EU-valet och förstagångsväljarna.

Läs mer om uppföljningen av de prioriterade hållbarhetsmålen för målområde inkluderande samhällen i Jönköpings Hållbarometer: <https://jonkoping.hallbarometern.se/>